

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Digitális Intézményi Tudástára

Az EDIT bemutatása – két konkrét állományrész feldolgozásának ismertetésével¹

A tanulmány az ELTE Digitális Intézményi Tudástárának szerkezetét, tartalmát és az ELTE igényeire szabott fejlesztéseit kívánja bemutatni. Az Egyetemi Könyvtár két fontos gyűjteményének (a grafika-gyűjteménynek, valamint három jezsuita tudós – Hevenes Gábor, Kaprinai István, Pray György – kéziratos forrásanyagának) feldolgozása az ALEPH integrált könyvtári rendszerben történt. A MARC21 szabvány szerint elkészített bibliográfiai rekordok és a repozitóriumban archivált képek összekapcsolásának folyamata konkrét példákön keresztül szemlélteti a tudástár egyik funkcióját.

EDIT – Az ELTE Digitális Intézményi Tudástára

Számos külföldi és egyre több hazai példát követve került bevezetésre egyetemünk saját intézményi repozitóriuma. Az EDIT egy betűszó, az ELTE Digitális Intézményi Tudástár kezdőbetűiből olvasható össze, elérhető a <https://edit.elte.hu> címen.

A repozitórium keretrendszere az igényeink szerint alakítható DSpace szoftver, mely biztosítja a digitális adatok és anyagok több szempontú nyilvántartását és visszakereshetőségét, valamint teljes szövegű keresési lehetőséget is. A DSpace két felhasználói felületet támogat: az egyik a JavaServer Pages User Interface (JSPUI), a másik az Apache Cocoon keret (XMLUI). Eddig a DSapce JSP felhasználói felületét használtuk, azonban párhuzamosan elkezdtek fejleszteni az XML felhasználói felületet.

A repozitórium kialakításánál egyedi igényeink merültek fel, melyeket a *Monguz Kft.* munkatársai valósítottak meg. Egy éve vettük át teljesen a fejlesztést. Az egyéni igényeikre szabott újdonságokat megtartottuk, továbbfejlesztettük és az XML felhasználói felülethez igazítottuk, így jelenleg már ezt a felületet használjuk. [1]

Az EDIT-ben valamennyi dokumentum kap egy egyedi, Handle-azonosítót (úgynevezett URI „Universal Resource Identifier” címet), amely hivatkozásként használható, állandó elérést tesz lehetővé

a dokumentum későbbi esetleges helyváltoztatása után is. [2]

Jogi keretek

A tárolható és közreadható dokumentumok jogi kereteit az alábbi törvények és kormányrendeletek határozzák meg:

- Szjt. 30. § és 38. § (1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról),
- 117/2004. (IV. 28.) Kormányrendelet,
- 51/2001. (IV.3.) Kormányrendelet 40-41. §,
- 33/2007. (III. 7.) Kormányrendelet 11. §.

Az EDIT ELTE szintű működésének szabályozását a 6/2012-es rektori utasítás [3], mely az ELTE publikációs tevékenységének nyilvántartásáról szól, és az ELTE Szervezeti és Működési szabályzatának I. kötete, a Szervezeti és Működési rend 8. és 12. számú melléklete tartalmazza. A 8. számú melléklet az Egyetemi Könyvtári Szolgálat Szervezeti és Működési Szabályzata, a 12. számú az egyetem Doktori Szabályzata.[4]

A létrehozás céljai

A repozitóriumban a személyes és intézményi eredmények összegyűjtve lesznek láthatók. Létrehozásának céljai között szerepel a kutatási eredmények nyilvánosságának növelése, az intézmény tudományos publikációinak nyilvántartása és archiválása, az egyetem együttes tudásvagyonának reprezentálása, az igazgatási folyamatok (adminisztráció), az oktatás támogatása, valamint a

33/2007. Kormányrendelet értelmében a PhD-dolgozatok közzététele.

Lehetőség nyílik a tudományos publikációk mellett az ún. szürke irodalom körébe tartozó dokumentumok megjelentetésére. Ideális az intézményben létrejött, nem publikálásra szánt tartalmak – például oktatási anyagok – tárolására. A projektek, szerződések, szabadalmak dokumentációja mellett háttértárolóként funkcionálhat internet- és intranet-portálhoz.

Az EDIT felépítése

Az EDIT szerkezete hierarchikus gyűjteménystruktúra, legjobban egy fához hasonlítható, melyen a levelek a dokumentumok. A repozitórium alapegysége a tétel, mely metaadatokból és egy vagy több fájlból áll. A feltöltött dokumentumok gyűjteményekbe, a gyűjtemények pedig kategóriákba rendeződnek, melyek az egyetem szervezeti felépítését tükrözik. A kategóriák és gyűjtemények kialakít

tásánál az ELTE igényeit tartjuk szem előtt. A fő kategóriák az egyetem karai, de vannak kiemelt kategóriák, mint például a *Doktori Disszertációk*, melyeket külön kezelünk (1. ábra).

Egyéni igények

A korábban már említett JSPUI-hoz megvalósított fejlesztéseket megtartottuk, továbbfejlesztettük és az XMLUI felületéhez igazítottuk. Ilyen fejlesztések voltak például a gyűjteményi hierarchiát megjelenítő fa (1. ábra), az URL alapú fájlfeltöltés, vagy a kereső kifejezések elmentése, valamint meghatároztuk, hogy egy adott feltöltési lépésben mely metaadatok kitöltése legyen kötelező.

Fontosnak tartottuk olyan, úgynevezett saját mappa kialakítását, amelyet regisztrált felhasználóink saját igényeikre szabhatnak, egy helyre rendszerezhetik a számukra fontos dokumentumokat, eltávolíthatják korábbi keresési kifejezéseiket.

1. ábra Hierarchikus gyűjteménystruktúra

Flash alapú dokumentumnézegetőt használunk, mellyel a képformátumban feltöltött dokumentumokat könyvszerűen lapozhatjuk, emellett saját fejlesztésű képgalériát is beépítettünk.

Az EDIT-ben tárolni kívánt dokumentumok köre igen széles, a feltöltött anyagoknak egyedi sajátosságai lehetnek. A különböző dokumentumtípusokhoz különböző metaadatokkal rendelkező űrlapot hoztunk létre, melyek a következők: könyv, könyvfejezet, folyóiratcikk, doktori dolgozat, hallgatói dolgozat, szabadalom, egyéb dokumentum.

Gyarapodó tartalom

Az EDIT bármilyen típusú dokumentum tárolására, kezelésére alkalmas (szöveg, kép, hang, videó). Szöveg esetében a PDF/A² formátum ajánlott, mely biztosítja az elektronikus dokumentumok hosszú távú megőrzését. [5]

Az EDIT-ben megtalálható dokumentumok köre folyamatosan bővül. A tartalmak között szerepelnek egyetemi folyóiratok, többek között a *Névtani Értesítő* című folyóirat számai, mely az ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézete és a Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványa; *Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei* című kiadványsorozat; könyvtáros hírlevelek; szabályzatok; segédletek; konferencia anyagok, például a *Hagyományok*

és *kihívások* könyvtárszakmai nap előadásanyagai, a *Félúton* konferencia kötetei, mely az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi Doktori Iskolájának konferenciája. A tartalom jelentős részét képezik könyvtári különgyűjteményi dokumentumok, például metszetek, kódexek, aprónyomtatványok (2. ábra).

2014 szeptemberétől a PhD dolgozatok is az EDIT-ben kapnak helyet, ennek eléréséhez szükség volt az Egyetemi Doktori Szabályzat módosítására. A módosított szabályzatot az egyetem 2014. június 30-i Szenátusi ülésén elfogadta.

Fontos igény mind az oktatók, mind a hallgatók részéről, hogy az egyetemen készült hallgatói dolgozatok (szakdolgozatok, TDK dolgozatok) elérhetőek, tanulmányozhatók legyenek az EDIT-ben. Jelenleg azon dolgozunk, hogy ez megvalósuljon.

Átjárhatóság

Az EDIT OAI-PMH (Open Archives Initiative – Protocol for Metadata Harvesting) kompatibilis, így a különböző repozitóriumindexelő rendszerek segítségével a feltöltött dokumentumok bekapcsolódhatnak a világ tudományos vérkeringésébe. Az OAI-PMH garantálja a láthatóságot, megtalálhatóságot és a terjesztést. [6]

The screenshot displays the ELTE Digital Institutional Repository (EDIT) interface. The main content area shows a record for 'Füredi mint Figaro' by Barabás Miklós (1810-1898). The record includes the following details: 'Megjelenés dátuma: 1847', 'Kulcsszó: Füredi Mihály (1816-1861) énekes', 'színezett litográfia portré', '19. sz.', 'magyar', 'Könyvtári katalógus link: http://opac.elte.hu/F?func=direct&doc_number=000816724', and 'URI: http://hdl.handle.net/10831/3598'. Below the record, there is a section for 'A tételhez tartozó fájlok' (Files associated with the item) showing a file named 'b2_kep05531.jpg' with a size of 645.2Kb and format of JPEG image. There are also social media sharing icons for Facebook, Twitter, and others. On the right side, there is a search bar labeled 'Keresés az EDIT-ben' and a 'Bongészés' (Browse) section with filters for 'Teljes EDIT', 'Kategóriák és gyűjtemények', 'Ez a gyűjtemény', and 'Felhasználói adataim'. The footer contains copyright information for DSpace software and the MIRE logo.

2. ábra A Metszetgyűjtemény egy tétele az EDIT-ben

A végéhez ért a SWORD³ (Simple Web-service Offering Repository Deposit) protokoll tesztelése. Az MTMT⁴-ben már felvett dokumentumok metaadatai a SWORD protokoll segítségével átkerülnek az EDIT-be. Ennek eredményeként egyszeri bevittelrel szerepeltethetjük a tételeket a bibliográfiai adatbázisban (MTMT), és a teljes szöveget hozzáférhetővé tehetjük az EDIT-ben. A gyűjteményeket karonként alakítottuk ki. Az EDIT-be érkező rekordok automatikusan külön kari adminisztrátori munkafelületen fognak landolni, ahonnan az adminisztrátorok engedhetik ki az EDIT nyilvános felületére.

Fontosnak tartottuk, hogy magvalósítsuk az elektronikus könyvtári katalógus és az EDIT összekapcsolását. A katalógusban feldolgozott dokumentumok metaadatait egyszeri, csoportos áttöltéssel megjelentetjük a repozitóriumunkban. Az EDIT-ben minősített Dublin Core⁵ metaadatsémát használunk, míg az integrált rendszer katalógizáló moduljában MARC21⁶ szabványt. Az összekapcsolás megvalósítását két konkrét állományrész bemutatásával ismertetjük.

Két gyűjtemény feldolgozása

Az ELTE Egyetemi Könyvtár digitalizálási tervében prioritást élveznek a kéziratgyűjtemény és a régi-könyvgyűjtemény unikum példányai: a kutatók érdeklődése, valamint az értékes állományrészek megóvásának, archiválásának igénye egyaránt indokoltá teszi, hogy a sorrendiség szempontjainak kialakítása folyamán e tényezők is hangsúlyos szerepet kapjanak. A metszetgyűjtemény digitalizált darabjai az elsők között kerültek be az ELTE repozitóriumába, a *Hevenes* – *Kaprinai* – *Pray* kollekció feldolgozása pedig a befejezéséhez közeledik. Mindkét állományrész digitális megőrzését és feltárását a MaNDA közfoglalkoztatási program⁷ keretében az Egyetemi Könyvtárban dolgozó kollégák előkészítő munkája segítette. Az EDIT-ben kialakított szerkezet lehetővé teszi, hogy az egyetem egyes szervezeti egységei szerint is kereshetők legyenek a dokumentumok. Egyik szervezeti egysége az Egyetemi Könyvtári Szolgálat (EKSZ), mely az ELTE egységes alapelvek szerint működő, összehangolt szolgáltatásokat nyújtó könyvtári rendszere, 2009-ben az ELTE Szenátusának XXXIV/2009. (III.23.) számú határozata [7] alapján jött létre. A kari könyvtárak, a gyakorló iskolák könyvtárai és a karon kívüli könyvtárak mellett tagja az Egyetemi Könyvtár is. A két, bemutatásra

kiválasztott gyűjtemény anyaga a különgyűjtemények kategóriában található.

Három jezsuita tudós gyűjteménye

A kollekció Hevenes Gábor (Vásárosmiske, 1656. márc. 24. – Bécs, 1715. márc. 11.), Kaprinai István (Érsekújvár, 1714. szept. 14. – Nagyszombat, 1785. dec. 26.) és Pray György (Érsekújvár, 1723. szept. 11. – Pest, 1801. szept. 23.) jezsuita tudósok forrásgyűjteményét foglalja magában. A magyar történelem és a művelődéstörténet szempontjából forrásértékű gyűjtemény hozzávetőleg 12 000 könyvtári egységből áll, eredeti okleveleket, számos egyedi történeti dokumentumot és másolatokat tartalmaz. A dokumentumok a XVIII. század végén és a XIX. század elején kerültek az Egyetemi Könyvtár gyűjteményébe. Az anyag az első rendezést követően hosszú ideig egyben maradt, egészen *Szilágyi Sándor* igazgató utasításáig, melynek értelmében az eredeti okleveleket tartalmazó köteteket megbontották. „Így került át Pray-kollekció néhány kötetének (58., 59.) anyaga a Hevenes gyűjtemény 68. és 74. kötetének anyagával együtt a *Litterae et epistolae originales* gyűjteménybe.” [8]

Az *Arcanum Adatbázis Kft.* által már korábban digitalizált anyag adatbázisban való publikálását a *Nemzeti Kulturális Alap* támogatásával 2013 folyamán kezdte el az Egyetemi Könyvtár. A támogatási szerződésben rögzített feltételek szerint a megvalósításra mindössze 11 hónap állt rendelkezésre, ami az adminisztrációs teendők hosszas intézése miatt lényegében 8 hónapra zsugorodott. Tekintettel a feldolgozandó anyag nagyságára, bonyolultságára és sokrétűségére, a tervezés szakaszának fontos része volt a rendelkezésre álló segédeszközök felmérése, a munkafolyamatokba történő beépítése.

Fontos útmutatóul szolgált *Dedek Crescens Lajos* munkája [9], melyben kötetenként feltárta a három gyűjtemény tartalmát. *Szilágyi Sándor*, a könyvtár akkori igazgatója fontosnak tartotta, hogy a könyvtár kézirateiról szóló katalógusok nyomtatásban is megjelenjenek, ezzel kívánta segíteni a külföldi és a belföldi kutatók munkáját: „...megjegyzendőnek tartom, hogy általános tudományos szempontból s azon örvendetes körülmény folytán, hogy a külföld tudósai, mind nagyobb és nagyobb érdeklődést tanúsítanak hazánk történelme iránt, czélszerűnek véltem az egész katalógust latin nyelven iratni meg. ... Azon kellemes reményben, hogy a jelen katalógussal úgy hazai, mint külföldi tudósainknak

nagy szolgálatot voltunk szerencsések tenni, s hogy azzal kivált hazai történetírásunk fellendítését nagyban előmozdítottuk ...”. [10] A XIX. század végén megfogalmazott célok időszerűsége és elfogadása mellett a Dedek-katalógus szerkezetének megtartása is fontos szempontként fogalmazódott meg. Néhány kisebb módosítás azonban elengedhetetlen volt, például az előforduló következetlenségek, elírások, a nyomtatott verzióban értelmezhető, ám az elektronikus rendszerben zavaró, olykor értelmetlen utalások javítása, kiegészítése.

A bibliográfiai leírások az ELTE könyvtárai által használt ALEPH integrált könyvtári rendszerben készültek, mely lehetőséget biztosít előre definiált adatbeviteli űrlapok kialakítására, a rendszeresen ismétlődő adatelemek rögzítésére (3. ábra). E funkciók alkalmazásával a feldolgozásra fordítandó idő jelentősen csökkenthető volt.

Minden tételben megtalálhatók a feltárás keretét adó katalógus bibliográfiai adatai, másolatok feldolgozása esetén az eredeti dokumentum Dedek által feltételezett kelte, valamint az egyes dokumentumok Dedek-katalógus szerinti helye (például: Coll. Kaprinay., B, Tomus 2., 7.). Ez utóbbi adat nem csak a régebbi hivatkozások visszakereshetőségének szempontjából fontos, egyúttal a jelzet kialakításának alapjául is szolgált (4. ábra).

A képfájlok átnevezése a jelzetek alapján történt (5. ábra), ezzel biztosítva a kép és a bibliográfiai adat összekapcsolását. Kialakításuk során olyan számcsoportokat kellett a jelzet rendszerébe beépíteni, amelyek a Dedek-katalógus elírásainak, elszámolásainak korrigálását biztosítják (6. ábra).

Aut. név	000	---	-----m1m^22^-----2t^4500
Aut. utl.	000	---	-----quuuu1787xx^-----000^@^-----d
Katal. leírása	040	---	ELTE
Apenakció	041	0	a
Személy - if	100	---	b
Egys. cím-szer	240	0	a
Cím-ile szerz.	245	0	a
			b
			c
Megjegyzés	260	---	[post , ante 1787]
Terj./köt. pld	300	---	p-
			quarto
Megjegyzés	500	---	A Dedek-katalógus szerinti helye: Coll. Kaprinay., B, Tomus ...
Tartalom	505	---	
Kötet/haszn.	510	4	a
			Catalogus mancriptorum Bibliothecae Reg. Scient. Universitatis Budapestinensis. Secunda Pars. Litterae originales et collectiones, szerk. Dedek Crescens Lajos, 1894.
Ápott megj.	546	---	a
Fia/származás	561	---	a
Fia/verző	562	---	a
Egyéb megj.	599	---	a
			Dedek Crescens Lajos katalógusának megjegyzése:
Egyéb megj.	599	---	a
			Dedek Crescens Lajos katalógusának megjegyzését figyelembe véve az eredeti dokumentum kelte feltehetőleg ...
Egyéb megj.	599	---	a
			A Dedek-katalógusnak erre a kötetre vonatkozó megjegyzése: ...
Szem.név-tit	600	4	a
			b
			c
Tárgyszó	650	04	a
			x
			y
			z
Fősz. név-ím	651	4	a
helyi tárgyszó	690	---	a
Szem.név - tit	700	---	a
			d
			4
Tesztület - tit	710	---	a
			b
			c
			d
Leőltet	850	---	B2
Érős katalóg	925	---	MEKKA
Állás	8AS	---	MEKKAR
Állás	8AS	---	KAPRINAY

3. ábra Űrlap kialakítása az ALEPH integrált könyvtári rendszerben

LDR	---	^^^^^ntm^^22^^^2c^4500
001	---	000827490
005	---	20140624123223.0
008	---	140205q17301787xx^^^^^^^^^^^^^^000^0^und^d
040	---	a ELTE
041	0	a und
245	00	a Confederatio inter Joannem de Huniad ducem Sclavoniae, et Urbanum de Nagy-Luche episcopum Agriensem et alios quosdam, post obitum Mathiae Corvini facta
260	---	c [post 1730, ante 1787]
300	---	a p. 11-15.
	---	c quarto
500	---	a A Dedek-katalógus szerinti helye: Coll. Kaprinay., B, Tomus 2., 8.
510	4	a Catalogus manuscritorum Bibliothecae Reg. Scient. Universitatis Budapestinensis. Secunda Pars. Litterae originales et collectiones, szerk. Dedek Crescens Lajos, 1894.
599	a	a Dedek Crescens Lajos katalógusának megjegyzését figyelembe véve az eredeti dokumentum kelte feltehetőleg 1490.
600	04	a Mátyás
	---	c Magyarország: király
	---	b I.
	---	d 1443-1490
700	1	a Dóczy Orbán
	---	c egri püspök
	---	d műk. 1486-1491
	---	f közrem.
700	1	a Corvin János
	---	d 1473-1504
	---	f közrem.
850	---	a B2
925	---	a MOKKA
BAS	---	a MOKKAR
OWN	---	a PUBLIC

4. ábra Egy kiegészített bibliográfiai rekord

Példányok		Egyetemi Kvt. 					
Cím	● Elisabeth regina cum baronibus regni. testimonium praebet Georgio Groff de Bozin, de tradita regni corona						
Év	● [post 1730, ante 1787]						
Terjedelem	p. 10-11 : quarto						
Megjegyzés	A Dedek-katalógus szerinti helye: Coll. Kaprinay., B, Tomus 2., 7.						
Megjegyzés	Catalogus manuscritorum Bibliothecae Reg. Scient. Universitatis Budapestinensis. Secunda Pars. Litterae originales et collectiones, szerk. Dedek Crescens Lajos, 1894.						
Egyéb megjegyzés	Dedek Crescens Lajos katalógusának megjegyzését figyelembe véve az eredeti dokumentum kelte feltehetőleg 1439.						
Személy - tárgysz	● Bozin György (15. sz.)						
Személynév	● Erzsébet (Magyarország : királyné) (1409-1442) (közrem.)						
Számozás	Pld. státusz	Lejárt	Tagkönyvtár	Gyűjtemény	Jelzet	Előjegyz.	OPAC megj.
	Nem kölcsönözhető	Helyén van	Egyetemi Kvt.	Kézirattár	CollKaprB002_007_01		

5. ábra A jelzet kialakítása

	A	B
19	B2 Coll Kapr B 037 0015	CollKaprB037 001 01 0015
20	B2 Coll Kapr B 037 0016	CollKaprB037 001 01 0016
21	B2 Coll Kapr B 037 0017	CollKaprB037 001 01 0017
22	B2 Coll Kapr B 037 0018	CollKaprB037 001 01 0018
23	B2 Coll Kapr B 037 0019	CollKaprB037 001 01 0019
24	B2 Coll Kapr B 037 0020	CollKaprB037 001 01 0020
25	B2 Coll Kapr B 037 0021	CollKaprB037 001 01 0021
26	B2 Coll Kapr B 037 0022	CollKaprB037 001 01 0022
27	B2 Coll Kapr B 037 0023	CollKaprB037 001 01 0023
28	B2 Coll Kapr B 037 0024	CollKaprB037 001 01 0024
29	B2 Coll Kapr B 037 0025	CollKaprB037 001 01 0025

6. ábra A képfájlok átnevezése

Az MARC21 szabvány szerint elkészített bibliográfiai rekordok konvertálása Dublin Core-ba automatizáltan történt, előzőleg azonban minden mező, almező megfeleltetését el kellett készíteni (7. ábra).

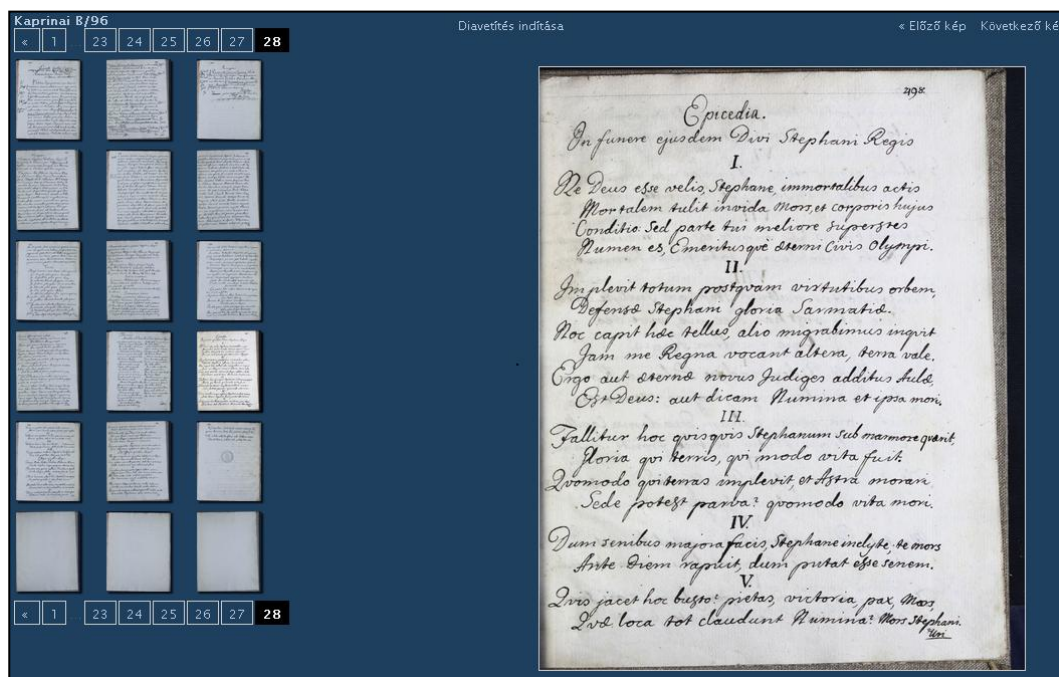
A repozitóriumban lévő metaadatok rövidített és részletes formában is megnyithatók. A megtekintés/megnyitás linkre kattintva megjelenik a képgaléria, ami a feldolgozott dokumentum teljes kötetét tartalmazza. A galéria mellett kinagyítva a kötetnek mindig az adott dokumentuma látható, automatikusan a 300 \$a almezőben megadott első oldalszám

nyílik meg (8. ábra). Az irat közvetlen szövegkörnyezete a megelőző és a következő kép megjelenítésével tanulmányozható, de tágabb összefüggéseket keresve a kötet egész tartalma áttekinthető többek között a diavetítés funkció alkalmazásával. A kéziratok többsége nehezen olvasható: néhol a kézírás egyenetlensége, a kisméretű betűk, a sűrűn teleírt sorok, a javítások, az áthúzások, másról a papír rossz minősége miatt áttetsző túloldali textus nehezíti a többségében latin nyelvű szöveg értelmezését. A képek többszörös felnagyításának lehetősége jelentősen javít az olvashatóságon.

Mezőnév az EDIT-ben	Séma	Elem	Minősítő	Aleph MARC
Szerző/Létrehozó	dc	contributor	author	100 \$a \$b \$c \$d 700 \$a \$b \$c \$d
Cím	dc	title		245 \$a
Alcím	dc	title	subtitle	245 \$b
Nyelv	dc	language	iso	041 \$a \$h
Kiadás helye	dc	publisher	place	260 \$a
Kiadó	dc	publisher	name	260 \$b
Kiadás éve	dc	date	issued	260 \$c
Terjedelem	dc	format	page	300 \$a
Méret	dc	format	extent	300 \$c
Azonosító	dc	identifier		
Kulcsszó	dc	subject	hu	BAS kód 600 \$a \$b \$c \$d
Térbeli vonatkozás	dc	coverage	spatial	651 \$a \$x \$y
Megjegyzés	dc	description	note	500-al kezdődő
Típus	dc	type	type	fmt

Azonosítók:	Séma	Elem	Minősítő	Aleph MARC
rekord azonosító	dc	identifier	recordID	001
jelzet	dc	identifier	collnumb	példányadatok raktári jelzet l.
vonalkód	dc	identifier	barcode	példányadatok vonalkód mező
leltári szám	dc	identifier	acessnumb	példányadatok leltári szám

7. ábra Adatelemek megfeleltetése

8. ábra Képgaléria

Grafika-gyűjtemény

Az Egyetemi Könyvtár grafika-gyűjteménye 8000 darabra tehető, melynek mind tematikája, mind a keletkezési időpontja eltérő. Az állomány jelentős része portré (történelmi személyek, írók, filozófusok, művészek ábrázolásai), kisebb része térkép, tájkép, épületábrázolás, különféle illusztráció. Zömében a XVIII., XIX. századból származnak, de található közöttük jóval korábbi, például XV. századi rézmetszet is. Az unikális dokumentumok integrált rendszerben való feldolgozását (mely magába foglalja a digitalizált képek és a rekordok összekapcsolását is) jelentősen gyorsította a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiuma pályázata keretében 2012-ben kapott támogatás.

A metszetekről készült bibliográfiai tételek mind a formai, mind a tartalmi (természetes nyelvi) feltáráshoz szükséges adatokat tartalmazzák. A leírások a MARC21 szabványnak megfelelően, az érvényben lévő egyéb szabványok, szabályzatok alkalmazásával készültek. Az adattartalom meghatározása többek között a MOKKA⁸ Wiki szintaktikai ellenőrzésre vonatkozó előírásaira figyelve történt, így a rekordok alkalmasak a Magyar Országos Közös Katalógusba való betöltésre, tágítva a lehetséges felhasználók körét. A metszetek egy részéről a korábbi évek folyamán, még az előző

integrált rendszerben (HORIZON) készültek leírások, amelyek nem voltak szabványosak, a jelzettelésük nem volt egységes. Ennek figyelembe vételével a munka menete az alábbiak szerint zajlott:

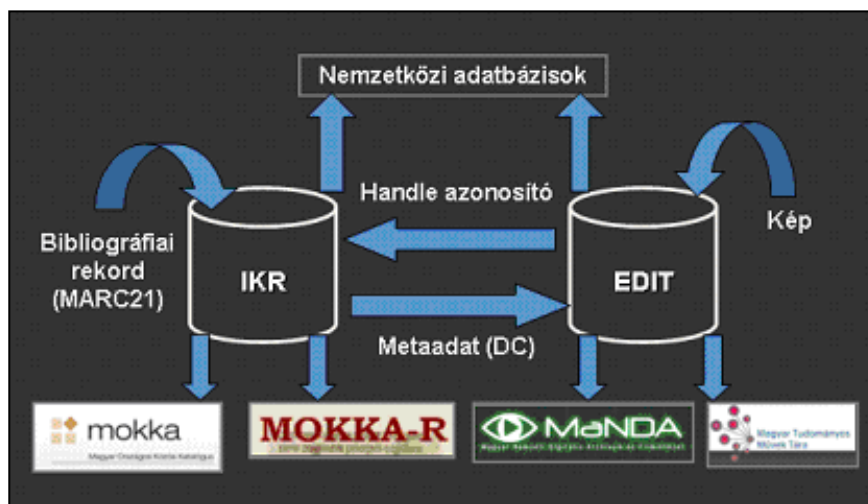
1. A metszetek jelzettelése: formátuma KEP00001, KEP00002 stb.
2. Ha a metszet rövid, nem szabványos leírása már szerepel az adatbázisban:
 - a. az űrlapok cseréje (gépi úton): szerkesztés /rekord formátumának cseréje;
 - b. a bibliográfiai leírás (formai és tartalmi elemek) kiegészítése, javítása a részletes útmutató alapján a képi dokumentumok feltáráshoz szükséges előírások szerint;
 - c. a példányadatok elkészítése; a korábbi jelzettelés átírása a régi jelzettelés alapján is visszakereshető.
3. Ha a metszet leírása nem szerepel az adatbázisban:
 - a. a formai leírás szabványos elkészítése a képi dokumentumok feltáráshoz szükséges előírások szerint;
 - b. a tartalmi feltáráshoz szükséges adatok elkészítése a 600, 650, 651-es mezők szabványos használatával;
 - c. a példányadatok elkészítése.
4. A metaadatok automatikus generálása; a digitalizált kép elnevezése a dokumentum jelzettelésével megegyezően, feltöltése az egyetemi repozitó-

riumba; a Handle-azonosító automatikus linke-
lése a rekord 856 u almezőjébe.

Összefoglalás

Az Egyetemi Könyvtár gyűjteményeinek feldolgo-
zása az ALEPH integrált könyvtári rendszerben
történik a MARC21 szabvány előírásai szerint. Az

így elkészített bibliográfiai rekordok konvertálása
automatizált az elektronikus dokumentumok leírá-
sára szolgáló Dublin Core-ba. Az intézményi repo-
zitóriumban archivált dokumentumok mindegyike
kap egy egyedi azonosítót (Handle-azonosítót),
mely hivatkozásként használva biztosítja az állan-
dó elérhetőségüket. A szabványos leírások alkal-
masak mind a hazai, mind a nemzetközi adatbá-
zisokhoz való csatlakozásra.

9. ábra A feldolgozás és a közös adatbázisokhoz való csatlakozás folyamata

Irodalom

- [1] DuraSpace = <http://www.dspace.org/>
- [2] Handle System = <http://www.handle.net/>
- [3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. 6/2012. (II. 23.) számú rektori utasítás az Eötvös Loránd Tudományegyetem publikációs tevékenységének nyilvántartásáról. = http://www.elte.hu/file/ru_2012_06.pdf
- [4] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szervezeti és Működési Szabályzata. = <http://www.elte.hu/dokumentumok/szmsz>
- [5] PDF association. The Portable Document Format. = <http://www.pdfa.org/>
- [6] Open Archives Initiative – Protocol for Metadata Harvesting. = <http://www.openarchives.org/pmh/>
- [7] XXXIV/2009. (III.23.) Szen. sz. határozat az Egyetemi Könyvtár hálózati reform koncepciójának elfogadásáról. = http://www.elte.hu/file/szen090323_1m.pdf

- [8] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egyetemi Könyvtár. Kézirat és ritkaságtár. IV. Jezsuita történetesek forrásgyűjteményei. = <http://konyvtar.elte.hu/hu/node/679>
- [9] Catalogus mancriptorum Bibliothecae Regiae Scientiarum Universitatis Budapestinensis. Tom. II. Pars 2. Catalogus litterarum originalium ac collectionis Hevenessianae et Prayanae. Bp., 1894.; Catalogus mancriptorum Bibliothecae Regiae Scientiarum Universitatis Budapestinensis. Tom. II. Pars 3. Catalogus collectionis Kaprinayanae. Bp., 1907.
- [10] I. m. Bevezetés.

Megjegyzések

- ¹ A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2014 júliusában Sopronban rendezett Vándorgyűlésén, a Bibliográfiai Szekcióban elhangzott előadás bővített, szerkesztett változata.
- ² A PDF/A egy, az ISO által szabványosított változata a Portable Document Format (PDF) formátumnak, az elektronikus dokumentumok hosszú távú megőrzésére specializálva. A PDF/A abban különbözik a PDF formátumtól, hogy kimaradtak belőle azok a képes-

ségek, amelyek nem illeszkednek a hosszú távú archiváláshoz, mint pl. a betűkészlet csatolása.

<http://www.pdfa.org/>

- ³ A SWORD egy átjárhatósági szabvány, alkalmazás-programozási felület (Application Programming Interface – API), mely lehetővé teszi a repozitóriumok feltöltését programok segítségével.

<http://swordapp.org/>

- ⁴ Magyar Tudományos Művek Tára

- ⁵ A minősített Dublin Core (Qualified Dublin Core = QDC) a Dublin Core (DC) precízebb és kidolgozottabb változata. A QDC rekordok strukturáltabbak, az elemek jelentését finomítani lehet.

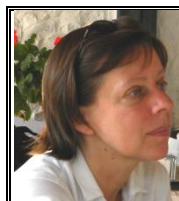
<http://dublincore.org/>

- ⁶ MACHine Readable Cataloging

- ⁷ A Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet közreműködésével létrejött digitális közfoglalkoztatási programhoz 2014 januárjában csatlakozott az ELTE Egyetemi Könyvtár.

- ⁸ Magyar Országos Közös Katalógus

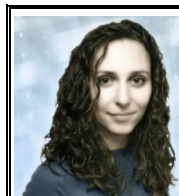
Beérkezett: 2014. XI. 4-én.

Székelyné Török Tünde

az ELTE Egyetemi Könyvtár Gyűjteménykezelő osztályának vezetője.

E-mail: szekely.tunde@lib.elte.hu

Virág Gabriella

az ELTE Egyetemi Könyvtár Informatikai és fejlesztési osztályának munkatársa,

EDIT adminisztrátor.

E-mail: virag.gabriella@lib.elte.hu

Új böngészőt fejleszt a Microsoft

Akár új böngészővel is érkezhethet a Windows 10 végleges kiadása.

A Microsoft új programot fejleszt, amelynek a belső kódneve Spartan és amely a ZDNet.com forrásai alapján nem az Internet Explorer 12-es verziója lesz, hanem egy önálló fejlesztés. Korábban *Thomas Nigro*, a VLC fejlesztője már a Twitteren nyilvánosságra hozta, hogy a cég egy teljesen új böngészőn dolgozik.

Eddig csak annyit lehetett tudni, hogy a Spartan külsőre hasonló lesz, mint a Chrome és a Firefox. Ugyanakkor eddig a szakemberek inkább abból indultak ki, hogy a Spartan az Internet Explorer 12 kódneve. Most kiderült, hogy néhány pontban lesz folytonosság az IE és az új szoftver között. Így például a Spartan tovább fogja használni a Microsoft Chakra nevű JavaScript-motorját és a Trident nevű saját fejlesztésű renderelőmotort, s nem a WebKitre fog épülni. Ezt támasztja alá a Neowin egyik anyaga is, amely szerint a Microsoft a Trident két különböző változatát is fejleszti.

A legvalószínűbbnek az tűnik, hogy a Spartan egyelőre nem fogja leváltani az Internet Explorer-t, hanem a Windows 10 tartalmazni fogja mind az új programot, mind pedig az IE 11-et, így biztosítva a visszamenőleges kompatibilitást. A Spartan továbbá egyaránt működni fog a Windows 10-et futtató asztali és mobil rendszereken. Viszont egyelőre kérdéses, hogy mi lesz az új böngésző végleges neve. A Microsoft tavaly a Redditen már utalt arra, hogy sor kerülhet névváltoztatásra, mert ezzel akarja egyértelművé tenni, hogy az aktuális szoftver különbözik a múltbéli próbálkozásoktól. Mindenesetre az valószínűnek tűnik, hogy a Spartan nem lesz elérhető más operációs rendszerekre (Android, iOS).

/Forrás: <http://sg.hu/cikkek/109800/uj-bongeszot-fejleszt-a-microsoft/>

(B.Bné)